

Сергій Миколайович ЗАСОБА

здобувач Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій

ORCID ID: 0000-0001-6358-921X

E-mail: Zasobasn@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ВІРОГІДНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Засоба, С. М. Дослідження фінансового стану та вірогідності банкрутства підприємств агропромислового комплексу України [Текст] / Сергій Миколайович Засоба // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 3. – С. 346–354. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Ефективне функціонування агропромислового комплексу забезпечується злагодженою роботою підприємств різних видів економічної діяльності, що входять до його складу, тому актуальним буде дослідження їх стану. Враховуючи нестабільність макроекономічної ситуації, яка на сьогоднішній день характеризується невизначеністю та ризиком, діяльність АПК забезпечує продовольчу безпеку держави, виконуючи важливу соціальну функцію, тому потребує дослідження.

Основною **метою** статті є аналіз сучасного стану підприємств агропромислового комплексу України.

Результати. У статті досліджено сучасний стан підприємств агропромислового комплексу України. Проаналізовано вірогідність їх банкрутства. Попередній аналіз структури господарських засобів та джерел їх формування дозволив визначити найбільш критичні проблеми у фінансовому благополуччі цих підприємств, які можуть вплинути на ритмічність їхньої роботи у майбутньому та призвести до банкрутства.

На більшості підприємств агропромислового комплексу частка оборотних активів в їхньому загальному обсязі перевищує нормативні значення. Це є свідченням неефективного використання капіталу та утворення наднормованих залишків обігового капіталу на різних стадіях обороту, зокрема, у формі дебіторської заборгованості. Загальною тенденцією фінансування господарської діяльності на підприємствах АПК, в умовах недостатніх обсягів власного капіталу, є залучення короткострокових, а не довгострокових зобов'язань. Це призводить до втрати ліквідності балансу й може спричинити кризу неплатоспроможності в майбутньому. Фінансування господарської діяльності відбувалось за рахунок короткострокових зобов'язань в обсязі, також традиційно низькою є частка власного капіталу у торгівлі продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною й живими тваринами. Таким чином, фінансова стійкість зазначених видів діяльності є занадто низькою. Непокриті збитки попередніх періодів призвели до повної втрати власного капіталу у виробництві добрив та агрохімічної продукції.

Висновки. На основі результатів дослідження встановлено що на сьогоднішній день рушійною силою даного сектору економіки є середні підприємства, що також характеризуються найкращим рівнем фінансового благополуччя.

Ключові слова: підприємства агропромислового комплексу, вірогідність банкрутства, ритмічність роботи, продовольча безпека.

RESEARCH OF THE FINANCIAL CONDITION AND PROBABILITY OF BANKRUPTCY OF THE AGRICULTURAL COMPLEX OF UKRAINE

Abstract

Introduction. *The effective functioning of the agro-industrial complex is ensured by the coordinated work of enterprises of different types of economic activity that are part of it, so it will be important to study their condition. Given the instability of the macroeconomic situation, which today is characterized by uncertainty and risk, the activities of agriculture ensure food security of the state, performing an important social function, so it needs research.*

The main purpose of the article is to analyze the current state of enterprises of the agro-industrial complex of Ukraine.

Results. *The article examines the current state of enterprises of the agro-industrial complex of Ukraine. The probability of their bankruptcy is analyzed. Preliminary analysis of the structure of economic assets and sources of their formation allowed to identify the most critical problems in the financial well-being of these enterprises, which may affect the rhythm of their work in the future and lead to bankruptcy. At most enterprises of the agro-industrial complex, the share of current assets in their total volume exceeds the normative values. This is evidence of inefficient use of capital and the formation of excessive balances of working capital at various stages of turnover, in particular, in the form of receivables. The general tendency of financing economic activity at the enterprises of agrarian and industrial complex, in the conditions of insufficient volumes of own capital, is attraction of short-term, instead of long-term obligations. This leads to a loss of balance sheet liquidity and may lead to an insolvency crisis in the future. The financing of economic activity was due to short-term liabilities in the amount, and the share of equity in trade in food and agricultural raw materials and live animals is traditionally low. Thus, the financial stability of these activities is too low. Uncovered losses of previous periods led to a complete loss of equity in the production of fertilizers and agrochemical products.*

Conclusions. *Based on the results of the study, it is established that today the driving force of this sector of the economy are medium-sized enterprises, which are also characterized by the best level of financial well-being.*

Keywords: *enterprises of agro-industrial complex, probability of bankruptcy, rhythmic work, food security.*

JEL classification: G33

Вступ

Ефективне функціонування агропромислового комплексу забезпечується злагодженою роботою підприємств різних видів економічної діяльності, що входять до його складу:

– сільське господарство є провідною галуззю АПК та складається з рослинництва й тваринництва. Продукція рослинництва напряму залежить від виробництва добрив та іншої агрохімічної продукції. Також сюди входить рибальство;

– харчова промисловість та оптова й роздрібна торгівля продуктами харчування;

– сільськогосподарське машинобудування, а також виробництво машин та устаткування для харчової промисловості.

Враховуючи нестабільність макроекономічної ситуації, яка на сьогоднішній день характеризується невизначеністю та ризиком, діяльність АПК забезпечує продовольчу безпеку держави, виконуючи важливу соціальну функцію. Саме тому метою даної роботи є дослідження фінансового стану підприємств, що входять до його складу, зокрема, вірогідності банкрутства, в якості вхідної інформації використовувались дані Державної

служби статистики України щодо майнового стану та фінансових результатів за видами економічної діяльності.

Дослідженню сучасних проблем агропромислового комплексу України присвячені роботи багатьох вітчизняних науковців, серед яких слід назвати: В. Андрійчука, Є. Воробйова, П. Гайдуцького, В. Геєця, М. Дергалюка, Б. Пасхавера, П.М. Макаренка, М. Хорунжия та інших [2-5].

Попередній аналіз структури господарських засобів та джерел їх формування дозволив визначити найбільш критичні проблеми у фінансовому благополуччі цих підприємств, які можуть вплинути на ритмічність їхньої роботи у майбутньому та призвести до банкрутства.

1. На більшості підприємств агропромислового комплексу частка оборотних активів в їхньому загальному обсязі перевищує нормативні значення. Виняток складають лише сільське господарство та виробництво харчових продуктів, де у 2019 р. даний показник становив 62-65%. На підприємствах оптової та роздрібною торгівлі частка оборотних активів традиційно складала близько 80%, що є прийнятним. Однак, у сільськогосподарському машинобудуванні необоротні активи становили лише 16,6%, а у виробництві машин та устаткування для харчової промисловості – 26,9%. Це є свідченням неефективного використання капіталу та утворення наднормованих залишків обігового капіталу на різних стадіях обороту, зокрема, у формі дебіторської заборгованості. Аналогічна ситуація склалась й у рибному господарстві.

2. Непокриті збитки попередніх періодів призвели до повної втрати власного капіталу у виробництві добрив та агрохімічної продукції. Так, станом на початок 2020 р. його обсяг був від'ємним та дорівнював -76681,3 млн грн, або -164% від сукупного капіталу, величина якого склала 46722,2 млн грн. Фінансування господарської діяльності відбувалось за рахунок короткострокових зобов'язань в обсязі 118160,5 млн грн. Фактично це означає, що економічна діяльність з виробництва добрив в Україні є банкрутом. Також традиційно низькою є частка власного капіталу у торгівлі продуктами харчування (3,3%) та сільськогосподарською сировиною й живими тваринами (4,5%). Таким чином, фінансова стійкість зазначених видів діяльності є занадто низькою[1].

3. Загальною тенденцією фінансування господарської діяльності на підприємствах АПК, в умовах недостатніх обсягів власного капіталу, є залучення короткострокових, а не довгострокових зобов'язань. Це призводить до втрати ліквідності балансу й може спричинити кризу неплатоспроможності в майбутньому. Так, у рибному господарстві за рахунок короткострокової заборгованості у 2019 р. фінансувалось 76,6% сукупних активів, сільськогосподарському машинобудуванні – 68,0%, підприємствах торгівлі продуктами харчування – 83,2% тощо.

Дослідженню сучасних проблем агропромислового комплексу України присвячені роботи багатьох вітчизняних науковців, серед яких слід назвати: В. Андрійчука, Є. Воробйова, П. Гайдуцького, В. Геєця, М. Дергалюка, Б. Пасхавера, П.М. Макаренка, М. Хорунжия та інших [2-5].

Мета та завдання статті

Основною метою статті є аналіз сучасного стану підприємств агропромислового комплексу України та обґрунтування перспектив розвитку.

Враховуючи нестабільність макроекономічної ситуації, яка на сьогоднішній день характеризується невизначеністю та ризиком, діяльність АПК забезпечує продовольчу безпеку держави, виконуючи важливу соціальну функцію. Саме тому метою даної роботи є дослідження фінансового стану підприємств, що входять до його складу, зокрема, вірогідності банкрутства, в якості вхідної інформації використовувались дані Державної служби статистики України щодо майнового стану та фінансових результатів за видами економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

На основі проведеного попереднього аналізу можна стверджувати, що на сьогоднішній день в агропромисловому комплексі України склалась критична ситуація, що загрожує масовим банкрутством підприємств різних видів діяльності у випадку початку загальної рецесії в економіці. Насамперед, це стосується виробництва добрив та сільськогосподарського машинобудування.

Саме тому, дослідження фінансового стану підприємств АПК України з метою визначення вірогідності банкрутства за різними видами економічної діяльності є актуальним та своєчасним. Його методичною основою виступає чинне Положення про визначення банками України розмірами кредитного ризику за активними банківськими операціями [6; 7]. Перевагами даного підходу є отримання кількісної оцінки вірогідності банкрутства на виході, на основі поєднання експрес-аналізу та сучасного міжнародного досвіду й рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, адаптованих до галузевої специфіки та реалій української економіки.

Вказаний методичний підхід у графічному вигляді наведений на рис. 1. Блоки зліва визначають послідовність етапів аналізу, а справа – інформаційне та методичне забезпечення кожного з них.

Рис. 1. Методичний підхід до визначення вірогідності банкрутства підприємств АПК*
*Побудовано автором [2-5]

Економічна статистика веде облік діяльності підприємств всіх галузей за їхнім розміром: великі, середні та малі [1]. Так само, Положення НБУ №351 від 30 червня 2016 р. [6] класифікує їх аналогічним чином. Це дає змогу деталізувати результати аналізу, з урахуванням даного фактору.

До складу множини показників фінансового стану $\{K_i\}$ у блоці 1.1, входять 17 індикаторів, що комплексно характеризують фінансову стійкість, ділову активність, ліквідність та платоспроможність суб'єктів господарювання. Однак, для кожного виду економічної діяльності та з урахуванням їхнього розміру визначено найбільш важливі та критичні показники, з точки зору діагностики банкрутства.

Повний перелік показників, що використовуються в блоці 1.1 даного методичного підходу та порядок їх розрахунку наведений в табл.1. Його інформаційним забезпеченням, блок 1.2, є статистичні дані щодо: обсягів реалізованої продукції та витрат на виробництво, чистого доходу, фінансових результатів до оподаткування,

валового та чистого прибутку (збитку), рентабельності операційної та всієї діяльності, агрегованого балансу підприємств тієї чи іншої галузі тощо.

На основі даної множини індикаторів $\{K_i\}$ розраховуються скориговані показники $\{X_i\}$. Їхнє визначення відбувається за допомогою системи скорингових моделей, блок 2.2, які для кожного можливого стану K_i , задають у певних межах його клас стійкості, від якого залежать скориговані значення X_i . Таким чином, якщо показники K_i є неперервними, то X_i – дискретними.

Таблиця 1. Показники фінансового стану для визначення вірогідності банкрутства підприємств АПК*

Показник фінансового аналізу	Формула розрахунку
1. Частка власного капіталу в балансі підприємства	$K_1 = \text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}$
2. Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_2 = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$
3. Коефіцієнт покриття боргу прибутком до оподаткування	$K_3 = \text{Прибуток до оподаткування} / \text{Короткострокові та довгострокові зобов'язання}$
4. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_4 = \text{Високоліквідні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$
5. Коефіцієнт оборотності запасів	$K_5 = \text{Запаси} / \text{Собівартість реалізованої продукції}$
6. Коефіцієнт покриття боргу валовим прибутком	$K_6 = \text{Валовий прибуток} / \text{Короткострокові та довгострокові зобов'язання}$
7. Коефіцієнт заборгованості	$K_7 = \text{Короткострокові та довгострокові зобов'язання} / \text{Валюта балансу}$
8. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_8 = \text{Поточна кредиторська заборгованість} / \text{Собівартість реалізованої продукції}$
9. Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	$K_9 = \text{Фінансовий результат від операційної діяльності} / \text{Чистий дохід від реалізацій продукції}$
10. Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{10} = \text{Поточні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$
11. Коефіцієнт покриття боргу чистим доходом	$K_{11} = \text{Короткострокові та довгострокові зобов'язання} / \text{Чистий дохід від реалізацій продукції}$
12. Коефіцієнт покриття активів прибутком до оподаткування	$K_{12} = \text{Фінансовий результат до оподаткування} / \text{Валюта балансу}$
13. Коефіцієнт частки не операційних активів	$K_{13} = \text{Неопераційні активи} / \text{Валюта балансу}$
14. Коефіцієнт оборотності поточних активів	$K_{14} = \text{Поточні активи} / \text{Чистий дохід від реалізацій продукції}$
15. Коефіцієнт покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування	$K_{15} = \text{Фінансовий результат від операційної діяльності} / \text{Чисті фінансові витрати}$
16. Коефіцієнт рентабельності до оподаткування	$K_{16} = \text{Прибуток до оподаткування} / \text{Чистий дохід від реалізацій продукції}$
17. Коефіцієнт покриття фінансових витрат валовим прибутком	$K_{17} = \text{Валовий прибуток} / \text{Чисті фінансові витрати}$

*Побудовано автором за даними [3]

Саме на основі множини $\{X_i\}$ розраховуються інтегральні показники фінансового стану підприємств АПК, окремо для кожного виду діяльності:

1. Сільське господарство та надання пов'язаних з ним послуг (01), а також рибне господарство (03). В дужках наведені коди діяльності за КВЕД-2010. Відповідні моделі інтегральної оцінки приймають вигляд:

$$Z_{CG,B} = 2,599 + 0,451X_2 + 0,637X_5 + 0,529X_8 + 0,362X_9 + 0,756X_{11} \quad (1)$$

$$Z_{CG,M} = 2,866 + 0,551X_1 + 0,461X_3 + 0,364X_7 + 0,706X_{13} \quad (2)$$

Де $Z_{CG,B}$, $Z_{CG,M}$ – відповідно, інтегральний показник фінансового стану великих й середніх та малих підприємств сільського господарства та рибальства.

2. Переробна промисловість: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (10+11+12), добрив та азотних сполук (20.15), пестицидів та іншої агрохімічної продукції (20.2), машин й устаткування для сільського господарства (28.3) та харчової промисловості (28.93).

$$Z_{PP,B} = 1,875 + 0,237X_1 + 0,408X_{10} + 0,301X_{11} + 0,405X_{13} + 0,494X_{14} + 0,303X_{15} + 0,234X_{17} \quad (3)$$

$$Z_{пп,м} = 1,775 + 0,427X_2 + 0,408X_{11} + 0,392X_{12} + 0,357X_{13} + 0,347X_{14} \quad (4)$$

де $Z_{пп,в}$, $Z_{пп,м}$ – відповідно, інтегральний показник фінансового стану великих й середніх та малих підприємств переробної промисловості.

3. Торгівля: оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами (46.2), продуктами харчування (46.3), сільськогосподарськими машинами й устаткуванням (46.61), роздрібна торгівля продуктами харчування у неспеціалізованих (47.11) та спеціалізованих (47.2) магазинах.

$$Z_{т,в} = 2,094 + 0,389X_2 + 0,466X_5 + 0,523X_6 + 0,265X_7 + 0,576X_8 + 0,279X_{13} + 0,237X_{17} \quad (5)$$

$$Z_{т,в} = 1,936 + 0,359X_7 + 0,299X_8 + 0,616X_{11} + 1,137X_{13} + 0,183X_{14} + 0,266X_{17} \quad (6)$$

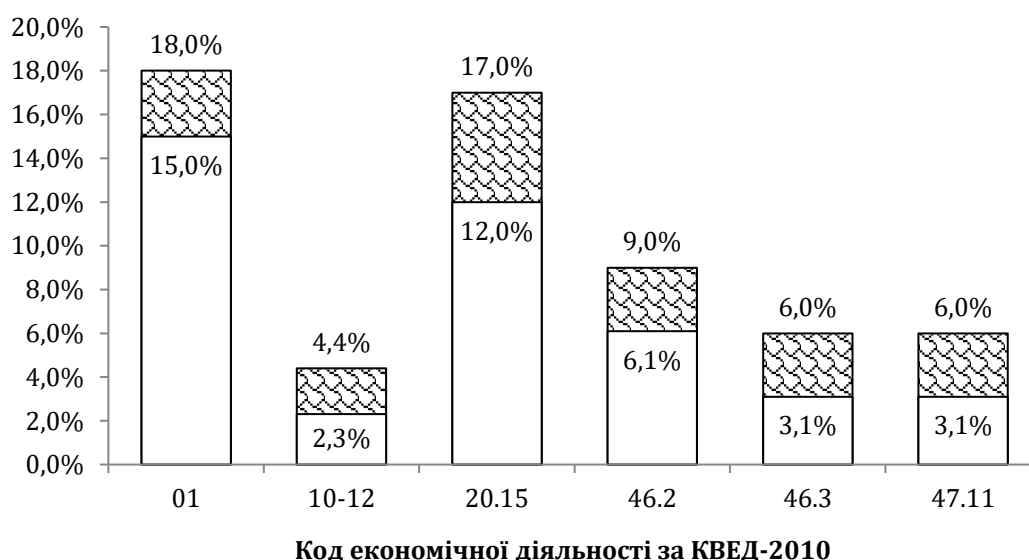
де $Z_{т,в}$, $Z_{т,в}$ – відповідно, інтегральний показник фінансового стану великих й середніх та малих підприємств торгівлі.

Множина інтегральних показників (1)-(6) побудована таким чином, що їхні значення повинні максимізуватись. В залежності від цього, у блоці 4.1 методичного підходу, відбувається визначення класів стійкості підприємств тієї чи іншої галузі. Відповідні скорингові моделі, блок 4.2, виконують класифікацію за 10 класами, де менший порядковий номер відповідає кращому значенню.

Виходячи з рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, блок 5.2 на рис. 1, кожному класу фінансової стійкості, з урахуванням видів економічної діяльності та розміру підприємств, відповідає своя вірогідність настання банкрутства.

Реалізація даного методичного підходу дозволила обґрунтувати необхідність розробки антикризових заходів для підприємств агропромислового комплексу України, в розрізі їхніх розмірів. Так, у 2019 р. на долю великих підприємств припадало близько 38,4% всієї продукції АПК. Однак, не всі види діяльності були представлені саме великим бізнесом. Серед відсутніх є: рибне господарство, виробництво пестицидів та агрохімічної продукції, машин та устаткування для сільського господарства та харчової промисловості, роздрібною торгівлі продуктами харчування у спеціалізованих магазинах. Результати діагностики банкрутства для всіх інших підприємств АПК наведені на рис. 2.

Вірогідність банкрутства

Рис. 2. Розрахункова вірогідність банкрутства великих підприємств агропромислового комплексу України за даними 2019 р.*

*Побудовано автором на основі [1]

По горизонтальній осі відкладені коди економічної діяльності за КВЕД-2010 з наведеного вище переліку. По вертикальній осі – розрахункові діапазони вірогідності

банкрутства великих підприємств даного сектору [3], згідно класів їхньої фінансової стійкості. Як бачимо, найбільш вразливими виявились:

– сільське господарство (01), де станом на кінець 2019 р. на межі банкрутства знаходилось від 15% до 18% суб'єктів господарювання;

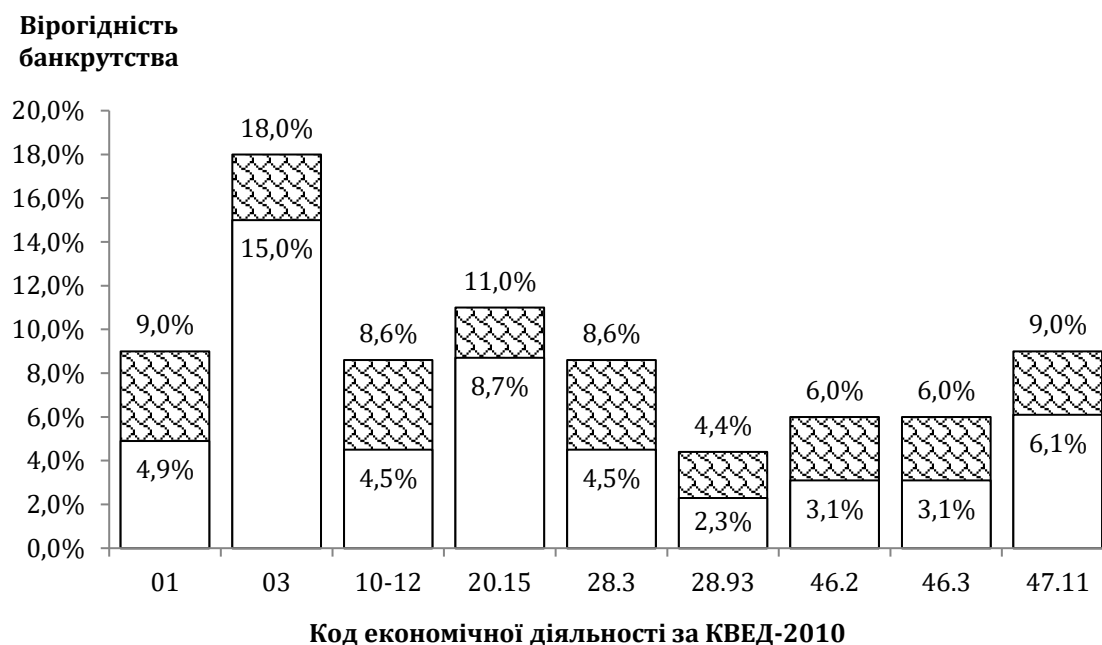
– виробництво добрив та азотних сполук (20.15) – від 12% до 17% підприємств.

З іншої сторони, найбільш захищеними, з точки зору фінансового благополуччя були такі види діяльності, як:

– виробництво харчових продуктів (10-12), де вірогідність банкрутства становила від 2,3% до 4,4%;

– оптова (46.3) та роздрібна торгівля продуктами харчування у неспеціалізованих магазинах (47.11) тощо.

Таким чином, саме великі підприємства першої ланки несуть найбільшу загрозу для стабільності функціонування даного сектору економіки [8]. На частку середніх підприємств у 2019 р. приходилось близько 41,8% обсягу виробленої продукції АПК. Результати розрахунків вірогідності їх банкрутства у графічному вигляді представлені на рис. 3.

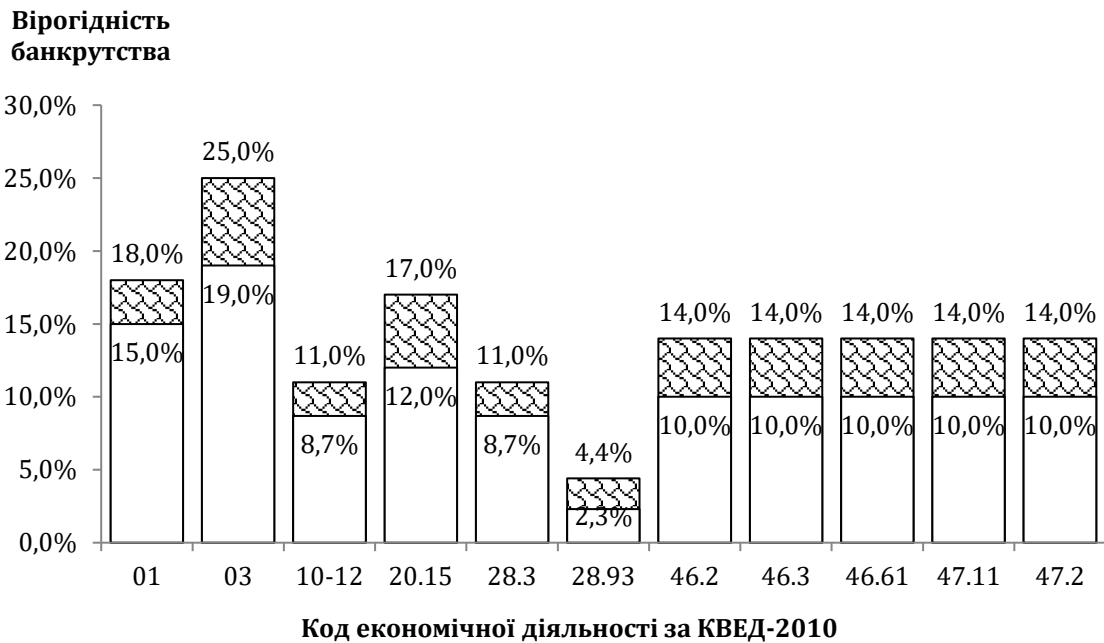
Рис. 3. Розрахункова вірогідність банкрутства середніх підприємств агропромислового комплексу України за даними 2019 р.*

*Побудовано автором на основі [1]

За винятком рибного господарства (03), де від 15% до 18% суб'єктів господарювання знаходились на межі банкрутства, фінансове благополуччя середніх підприємств є більш стійким, що позитивно. Насамперед, у сільському господарстві даний показник склав 4,9%-9,0%, що є значно нижчим, ніж в попередньому випадку, рис. 2.

Остання група малих підприємств у 2019 р. займала на ринку АПК близько 19,8%, що є найнижчою часткою в порівнянні з іншими групами. Незважаючи на це, малі підприємства відіграють важливу соціально-економічну функцію в економіці будь-якої країни, забезпечуючи зайнятість населення та економічний розвиток. Їхніми перевагами є висока адаптивність до потреб ринку, швидкість впровадження інноваційних технологій, низькі витрати на управління та висока обіговість ресурсів. Відповідно, на рис. 4 наведені результати розрахунків їх вірогідності банкрутства.

Перш за все, слід відзначити, що малі підприємства представлені найбільшою кількістю видів діяльності, в порівнянні з представниками великого та середнього бізнесу.

Рис. 4. Розрахункова вірогідність банкрутства малих підприємств агропромислового комплексу України за даними 2019 р.*

*Побудовано автором на основі [1]

Проте, з макроекономіки відомо, що малі підприємницькі структури є достатньо нестійкими та найбільше залежать від загального тренду в галузі. Дані на рис. 4 це підтверджують, оскільки вірогідність їхнього банкрутства є найвищою по АПК.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підводячи підсумок можна зазначити, що на сьогоднішній день рушійною силою даного сектору економіки є середні підприємства, що також характеризуються найкращим рівнем фінансового благополуччя.

Таким чином, науковою новизною даної роботи є дослідження фінансового благополуччя підприємств агропромислового комплексу України на основі методичного підходу до оцінки вірогідності банкрутства, що на відміну від існуючих, враховує класифікацію підприємств за розмірами та видами економічної діяльності.

Список літератури

1. Діяльність підприємств: економічна статистика / Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.
2. Дергалюк М. О. Підходи щодо визначення сутності поняття «агропромисловий комплекс». *Економіка та держава*. 2018. № 5. С. 34-37.
3. Zavidna L., Makarenko P.M., Chepurda G., Lyzunova O., Shmygol N. Strategy of innovative development as an element to activate innovative activities of companies. *Academy of Strategic Management Journal*. 2019. № 18(4). С. 1-6.
4. Shmygol N., Galtsova O., Solovyov O., Koval V., Arsawan I.W.E. Analysis of country's competitiveness factors based on inter-state rating comparisons. 2020. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2020/13/e3sconf_corectijss2020_03001.pdf
5. Perevozova I., Shmygol N., Tereshchenko D., Kandahura K., Katerna O. Introduction of creative economy in international relations : aspects of development security. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2019. № 9 (1). С. 139-154.

6. Shmygol N., Galtsova O., Varlamova I. (2018). Rozrobka metodolohii dlia otsinky indeksu ekolohichno-ekonomichnoi roboty dlia reshennia ekonomichnykh i ekolohichnykh problem ukrainy. *Baltic Journal of Economic*. 2018. №4. С. 366-375.
7. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова правління НБУ від 30 червня 2016 р. №351 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33>
8. Федоришина Л. І., Цуркан А. О. Удосконалення методичних підходів до оцінки кредитоспроможності позичальника комерційного банку. *Агросвіт*. 2018. № 11. С. 39–42.

References

1. Activity of enterprises: economic statistics / State Statistics Service of Ukraine. Веб-сайт. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
2. Dergalyuk, M.O. (2018). «Approaches to defining the essence of the concept of "agro-industrial complex"». *Ekonomika ta derzhava*. No. 5, pp. 34-37.
3. Zavidna, L., Makarenko, P.M., Chepurda, G., Lyzunova, O., Shmygol, N. (2019). «Strategy of innovative development as an element to activate innovative activities of companies». *Academy of Strategic Management Journal*. No.18(4), pp. 1-6.
4. Galtsova, O., Solovyov, O., Koval, V., Arsawan, I.W.E. (2020). «Analysis of country's competitiveness factors based on inter-state rating comparisons». Available at: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2020/13/e3sconf_corectijss2020_03001.pdf
5. Perevozova, I., Shmygol, N., Tereshchenko, D., Kandahura, K., Katerna, O. (2019). «Introduction of creative economy in international relations: aspects of development security». *J. Sec. Sust*. No. 9(1), pp. 139-154.
6. Shmygol, N., Galtsova, O., Varlamova, I. (2018). «Rozrobka metodolohii dlia otsinky indeksu ekolohichno-ekonomichnoi roboty dlia reshennia ekonomichnykh i ekolohichnykh problem ukrainy». *Baltic Journal of Economic*. No. №4, pp. 366-375.
7. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова правління НБУ [On approval of the Regulation on determining the amount of credit risk by banks of Ukraine for active banking operations: Resolution of the NBU]. (2016). No. 351/2016 dated of June 30, 2016. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33p>.
8. Fedorishina, L. I., Tsurkan, A. O. (2018). «Improving methodological approaches to assessing the creditworthiness of a commercial bank borrower». *Agrosvit*. No. 11, pp. 39–42.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2020 р.